

Janez Prevc

(16. 2. 1899 – 10. 4. 1966)

Irena Prevc Hajdinjak

Tempus fugit ... Kako hitro mineva čas in spomini bledijo!

V tem zapisu bi rada obudila spomin na svojega starega očeta Janeza Prevca, ki je bil pred drugo svetovno vojno, med njo in zlasti po njej eden najpomembnejših gospodarstvenikov in utemeljiteljev lesne industrije Selški dolini.

Janez Prevc v mladih letih.
Foto: arhiv družine Prevc

Rodil se je 16. 12. 1899 posestniku Francu Prevcu in ženi Tereziji, in samo predstavljamo si lahko njuno veselje, ko sta po petih dekletih dočkala tudi sina. V šolo je hodil najprej v Selca, potem pa še v meščansko šolo v Škofjo Loko. V času prve svetovne vojne je bil najprej lovski čuvaj v Hrastniku, pozneje pa je bil mobiliziran v poljsko artilerijo ter je dočakal konec vojne pred Verdunom.

Po vojni se je leta 1922 poročil z Ano Gartner, Novakovo Ančko z Jelovice, in prevzel domače posestvo. Bila sta lep in ljubeč par in v zakonu se jima je rodilo šest otrok: Ivanka (1922–1995), por. Čufar, Minka (1924–), por. Mesec, Katka (1925–2009), por. Benedičič, Janče (1927–), Lojze (1930–1986) in Marjana (1936–), por. Pintar.

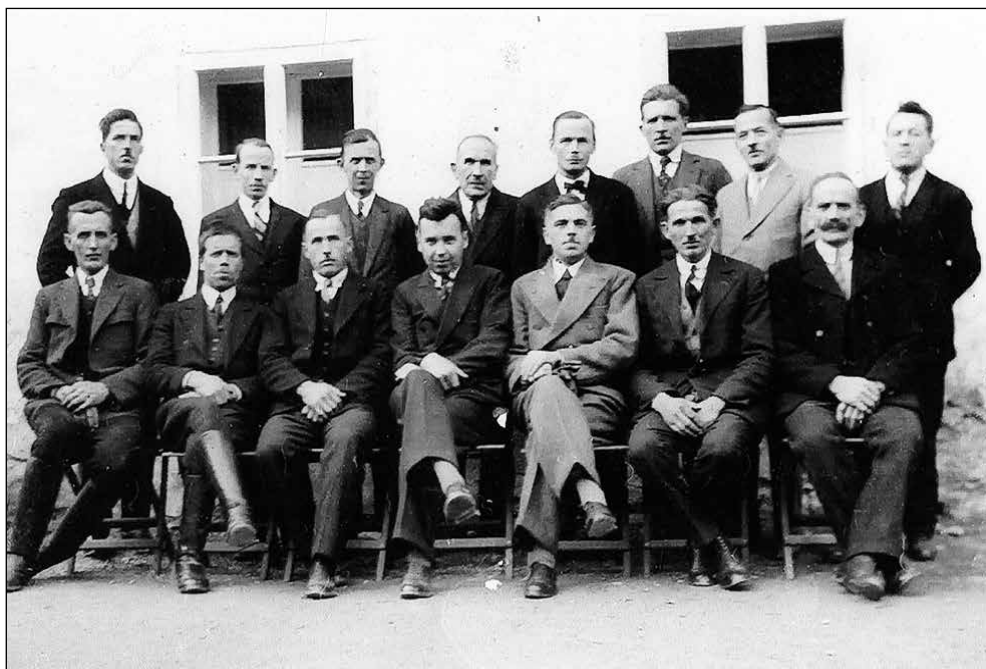
V tem času je bil sodni cenilec pri sodišču v Škofji Loki. V letih od 1933 do 1941 je bil občinski odbornik Slovenske ljudske stranke v Selcih. Leta 1933 je bil izvoljen na krščansko-delavski listi tudi v občini Železniki. Občina je imela tedaj občinski odbor z dvanajstimi člani in upravni odbor s šest člani. Janez Prevc je bil član obeh odborov v mandatih 1933–37 in 1937–41, ko je delovanje odborov prekinila okupacija.

Kot avstro-ogrski vojak na fronti. Foto: arhiv družine Prevc

Družina Janeza in Ane Prevc. Foto: arhiv Marjane Rejc

Občinski moške občine Železniki pred drugo svetovno vojno; tretji z leve v prvi vrsti je Janez Prevc.
Foto: arhiv Petra Polajnarja

Kot lastnik gozda se je vključil v Lesnoproductivno zadrugo za Selško dolino na Češnjici, ki je delovala po načelih pobudnika združništva dr. Janeza Evangelista Kreka. Dr. Krek, po materi Selčan, je imel velik vpliv na mladega Janeza in njegovemu krščanskosocialističnemu nauku je ostal zvest vse življenje. V tem času se je veliko trgovalo z lesom, vendar so se z njim v glavnem okoriščali trgovci z lesom, kmetje pa so bili za les zelo malo plačani. Tako so se leta 1936 na pobudo Jakoba Šolarja, "Markovga gospoda", zbrali nekateri posestniki iz Selške doline, med njimi tudi Janez Prevc, in se dogovorili, da bodo ustanovili zadrugo.

Tako so se 27. 4. 1937 zbrali na ustanovnem občnem zboru, kjer so ustanovili Lesnoproductivno zadrugo na Češnjici in izvolili Nika Žumra za predsednika, načelstvo pa so poleg njega sestavljali Janez Prevc, Filip Gartner, Urh Demšar, Anton Demšar. V zapisniku z dne 21. 8. 1937 je zadruga štela že 51 članov. Članstvo je neprestano naraščalo vse do leta 1946, tudi po zaslugi Janeza Prevca, ki je prepričeval druge gozdne posestnike, naj se včlanijo v zadrugo, ki bo skrbela za vzgojo gozda, posek in spravilo lesa

in predelavo v deske, hkrati pa samostojno, brez posrednikov, trgovala z velikimi lesnimi trgovci. S pomočjo ing. Lojzeta Žumra so uspeli priti na zunanji trg brez posrednikov in doseči mnogo boljšo ceno za les. Sodelovali so z zadrugo Marad in izvažali v Grčijo, Italijo in Nemčijo. Zaradi različnih plačilnih rokov so morali jemati posojila in nekateri člani so jamčili za posojila s svojimi posestvi. V zapisniku z dne 8. 1. 1938 jamčijo za novo posojilo Janez Prevc, Filip Gartner, Urh Demšar in Tone Demšar. Že takrat so razmišljali o nadaljnji obdelavi lesa oziroma o tovarni za zaboje. V zapisniku zadruge, ki ga hrani Arhiv Škofja Loka, je zapisano, da je imela ustanovitev zadruge namen "razmnožiti obdelavo mehkega rezanega lesa in ga usposobiti za oddajo na trgu v izdelkih namesto v polizdelkih". Ta ideja je počakala do konca vojne.

29. 6. 1939 se je število članov povzpelo na 76. Dosegali so 20 din višjo ceno kot drugje, hkrati pa so zaslužili tudi s prevozom lesa z lastno vprežno živino. S poslovanjem so bili naslednji dve leti zelo zadovoljni, vendar so že pred vojno cene lesa padle. Vojna je, razumljivo, upočasnila razvoj, vendar se je

Na Centrali leta 1947. Foto: arhiv Marjane Rejc

tudi med vojno trgovalo z lesom. Lesnoproductivni zadrugi so prevedli ime v nemško različico *Holz produktive Genossenschaft m.b. H.*, prevedli so pravila, Janez Prevc pa je ostal na čelu zadruga kot njen komisar (*Komisarische Verwalther*). Sodelovali so s Kreditanstatt Verein v Kranju, kjer so dobili posojila. Sodelovanje z zadrugo Marad je bilo onemogočeno zaradi italijanske okupacije, so pa navezali stike z Verkaufsgenossenschaft der Sagewerke Kernbaus v Celovcu in z lesnim trgovcem iz Berlina Wilhemom Plessom. Pogoste so bile težave z odpremo. Leta 1944 so v glavnem dobavljali les samo še na drobno mizarjem v Šentvid.

Po osvoboditvi se je začel razcvet delovanja zadruga, ki jo je še naprej vodil Janez Prevc. Povezali so se s Sodarsko zadrugo Češnjica in s Sodarsko zadrugo Železniki ter postavili temelje lesni industriji v naši dolini. S tem pa se je zgodil zgodovinski preobrat – zadruga ni bila več osredotočena na koristi kmetov, ampak delavcev. Tako so ljudje Selške doline dobili možnost zaposlitve z rednim dohodkom, ki jim je omogočal dostojno preživetje. Janez Prevc, ki bi se kot kmet in posestnik lahko mirno preživljal

s kmetovanjem, se je čutil dolžnega, da nadaljuje z delovanjem v zadrugi. Kot kmet in nečlan Komunistične partije je deloval pod budnim očesom le-te, saj je delil pisarno s sekretarko partijske celice, ki je skrbela za interese delavskega razreda.

V njeni evidenci lahko preberemo poročilo, da je bil v letih službovanja v podjetju vesten, marljiv in dosleden pri svojem delu. Imel je dva razreda gimnazije, opravil je več računovodskih tečajev in tečaj za vodilne uslužbenca. Znal je nemško. Aktivno je deloval v raznih strokovnih in poslovnih združenjih in oblastvenih organih. Opravljal je naslednje funkcije: direktor, predsednik in član kmetijske zadruga, upravnik KZ, član okrajne zadruga zveze, član UO banke, okrajni odbornik. Sodeloval je v organih oblasti, v družbenopolitičnih organizacijah, društvi in strokovnih združenjih.

Sodelovanje se je očitno obneslo. Poleg žage so zgradili še zaboarno, mizarso delavnico, sodarno, kotlovnico in sušilnico za les, mehanično delavnico, električno centralo, in prerasli okvire Zadruga. Delovali so na treh lokacijah: na Centrali, na prostoru sedanjega Alplesa, v Podzavrniku in na Kemperlovi žagi.

Zaboarna leta 1957, kjer so dobile delo pridne roke ne le moških, ampak tudi žensk. Ker je manjkalo delovne sile, so po vojni dekleta in žene dobile pozive, naj se zglasijo v tovarni. Foto: arhiv Marjane Rejc

Leta 1948 se je z reorganizacijo združenstva Lesno-predelovalna zadruga razdelila na devet kmetijskih zadrug. Kmetijska zadruga Češnjica je imela tri glavne odseke: kmetijskega, prometno-kreditnega in gozdno-lesnega, ki je zajemal žagarske obrate, sodarske obrate, zabojarstvo, mizarno in gozdno dejavnost. Ko so konec leta delili dobiček, so bili do njega upravičeni samo kmetje. Delavci, združeni v sindikalni organizaciji, so zahtevali izločitev lesno-industrijskega odseka in tako je Kmetijska zadruga Češnjica julija 1954 sprejela sklep, da se ustanovi Lesno industrijsko podjetje LIP Češnjica, ki naj ga vodi tov. Janez Prevc.

Naslednje leto pa so k podjetju pristopile tudi druge kmetijske zadruge iz Selške doline, predvsem zaradi oskrbe obratov s hlodovino in tako se je podjetje preimenovalo v Medzadružno lesno industrijsko podjetje MLIP Češnjica. Za direktorja je bil z odločbo ljudskega odbora Železniki imenovan Janez Prevc. Podjetje je iz obrtniškega načina dela prehajalo na industrijski način proizvodnje in si je z dokaj uspešnim delom ustvarilo določen ugled v domovini in tujini, se lotilo rekonstrukcije in obrati so bili tesno povezani. Ko so leta 1962 na občini Škofja Loka dali pobudo, da bi združili lesno industrijo v

občini, so se v MLIP-u močno uprli. V zapisniku sestanka OO MLIP, 30. 10. 1962, ki se ga je udeležil celo predsednik občine tov. Milan Osovnikar, lahko preberemo:

Moramo vedeti, da je MLIP mnoge kraje elektrificiral, da so bile zgrajene ceste na račun MLIPa. Skratka zavedati se moramo, da je prav MLIP tisti, ki je največ pripomogel k dvigu družbenega standarda v naši dolini. Tovarno smo zgradili zaradi:

- zaledja, kateremu ne more nihče oporekati,
- delovne sile, ki jo je v dolini vsak dan več,
- ker smo uvideli, da je treba surovine predelovati.
- Bojimo se, da bi nam z združevanjem ostala samo finalna industrija.

(Mirko Ambrožič)

Delavci in vodstvo so zavrnilo združevanje in ostali na samostojni poti. Od leta 1964 podjetje ni bilo več medzadružno, ker je kot ustanovitelj imenovana Občinska skupščina Škofja Loka, in zato se je ponovno poimenovalo LIP Češnjica.

Kakor je rastle podjetje, tako se je širil tudi proizvodni program. Poleg sodov so proizvajali vse mogoče: od žaganega lesa, polizdelkov, barak za

Direktor Janez Prevc in dipl. ing. Jože Demšar med postankom na poti v tujino. Ker so bili izvozniki, ni bilo težko dobiti vize. Foto: arhiv družine Prevc

porušene Dražgoše, zabojev za pomaranče Jaffa, palčk za zastavice, ki so jih potrebovali ob kronanju britanske kraljice Elizabete II pred 60. leti, polken za izvoz v Ameriko, okvirčkov za blago za trgovine z blagom, okroglih mizic za bare s šestimi stolčki do šiviljskih omaric z roletnim pokrovom ter radijskih in televizijskih omaric. Sodarstvu pa se je tedaj že pričel iztekati čas, ker za sode kot embalažo ni bilo več naročil. Jože Prevc in Jože Blaznik sta celo izumi-

la sestavljivi sod, ki je bil na sejmu v tujini nagrajen, a pri potencialnih kupcih na Jesenicah, v Karlovcu in v Novem Sadu zanj ni bilo več zanimanja.

Dipl. ing. Jože Demšar, ki se je v zgodnjih šestdesetih letih pridružil podjetju kot mlad, izobražen strokovnjak, pravi, da je direktor Janez Prevc uvidel, da je čas sodarstva mimo in da bo treba razvijati in pripraviti nove proizvode, zato je pospešil druge programe in dal poudarek ploskovnemu pohištvu.

Nagrajeni zložljivi sodi, ki se žal niso uveljavili.
Foto: arhiv Marjane Rejc

Bronasto priznanje iz Bruslja 1961 za zložljive sode.
Foto: Aleksander Čufar

Medalja Jugoslovanski oskar za embalažo.
Hrani Muzej Železniki (inv. št. 1420).

Direktor Janez Prevc in ing. Jože Demšar z g. Buschem, predstavnikom podjetja Schaub Lorenz. Foto: arhiv družine Prevc

V Ljubljani je imel Janez Prevc znance še iz bivše Zadržne zveze v povojni Kooperativi, ki so mu pomagali pri sklepanju mednarodnih poslov.

Pomemben posel so sklenili s Tehnunionom v Ljubljani, ki je uvažal radijske sprejemnike. MLIP je zanje izdeloval radijske kasete za izvoz. Sodelovali so s podjetjem Schaub Lorenz. G. Demšar se spominja, da sta z Janezom Prevcem sedela skupaj z dvema predstavnikoma firme, ko so g. Prevc in

Nemca nenadoma vstali in si salutirali. Ugotovili so namreč, da so bili v prvi svetovni vojni skupaj na fronti. Uspešno so se dogovorili za sodelovanje in tako so iz tega nemškega podjetja poslali v MLIP g. Buscha, ki je pomagal pri postavitvi proizvodnje. G. Jože Demšar pravi, da so se od Nemcev naučili natančnosti, odgovornosti in kakovostnega načina dela. Uporabljali so panelke in mizarske plošče, orehov in hrastov furnir pa so uvažali iz Slavonije.

Sejemska stojnica podjetja LIP na enem izmed sejmov. Foto: arhiv Marjane Rejc

Včasih je bilo pogodb in dela dovolj, spet drugič pa so delavcem morali kakšen mesec ali dva (posebej v zimskem času) izplačati 60 ali 80 odstotkov plače, vendar so vedno dobili poračun za nazaj, ko so posli spet stekli. Za uspešnost in prepoznavnost firme, predvsem pa za sklepanje novih poslov, se je bilo treba udeleževati raznih sejmov, npr. Ljubljanskega ter Zagrebskega, domov pa so se pogosto vračali z nagradami. Največjo nagrado je LIP-u Češnjica seveda predstavljal sklenjen posel in zagotovljeno delo za naprej.

G. Marica Lušina, ki je bila Prevčeva tajnica, se spominja Kranjskega sejma. Razstavljali in prodajali so omarice za čevlje. Na sejmu so poslali Luka Demšarja in njo, ker je bila za tiste čase izredno lepo in zelo modno oblečena. Očitno je Janez Prevc dobro

poznal tudi osnove marketinga. Spominja se tudi reklame iz neke revije, v kateri je domačinka pozirala kot manekenka zraven šiviljske omarice.

G. Lušina pravi, da je bil zelo prijazen šef in da je bilo prijetno delati z njim. Bil je popolnoma predan svoji zadrugi in pozneje podjetju. Velikokrat je bil v podjetju od jutra do večera. Bil je vzor in velika avtoriteta svojim sodelavcem, ki jih je zelo cenil. Spodbujal je izobraževanje zaposlenih, ki so večinoma prihajali iz okoliških vasi in imeli nekaj razredov osnovne šole. Sodelavci v pisarni so ga klicali "direktor", ostali delavci pa kar "voča" (oča, oče).

Vedno se je premišljeno in umirjeno odzival na težave in probleme. Anekdota pravi, da je Ciril Debeljak, Bobk iz Selc, rekel: "Če si šef, je pa treba tudi

Reklama za omarico za čevlje LIP. Foto: arhiv Marjane Rejc

Skupinska slika sodelavcev iz pisarne. Stojijo od leve proti desni: Brigita Demšar, Ivanka Čufar, Janez Prevc, Franjo Ceferin, Jože Blaznik, Mirko Ambrožič, Luka Demšar in Lojze Luskovec. Sedijo od leve proti desni: Betka Berce (Penič), Minka Kejžar, Marica Jagodic, Minka (Bogataj) Markelj, Maruša Košmelj, Milka (Polajnar) Šmid, Rezka (Lotrič) Hafner. Foto: arhiv Marjane Pintar

kdaj pa kdaj zavpit!" Luka Demšar, ki je bil direktorjeva desna roka, pa je rekel: "Saj ga poslušamo še takrat, ko je tiho."

Bil je tudi družaben človek, igral je v pihalni godbi in zelo rad je plesal. Ob koncu decembra, ko je imel god, je poslal tajnico na Studeno k Jožetu Mohoriču, Krulcu. Ta je prišel s harmoniko, od doma pa so prinesli sveže bobbe in se za zaključek leta poselesili in zaplesali.

Tone in Klara Mohorič z Rudna sta oba delala v LIP-u, on od leta 1948, ona od 1949. Spominjata se, da so veliko dela pri izgradnji opravili delavci udarniško, brez plačila, vendar z zavestjo, da skupaj gradijo boljše prihodnost zase in za svoje potomce. Kopali so jarke za vodovod, popravili jez, zravnali zemljo, težko delo pa so pogosto spremljale potegavščine.

Janeza Prevca se spominjata kot dobrega in poštenega direktorja. G. Tone pravi: "Bil je prototip direktorja, rojen za direktorja." Ker so ves čas dograjevali

podjetje, je pogosto rekel: "Ko bomo še to naredili, bomo na zeleni veji!"

Spominjam se, da se je težko poslovil od svojega podjetja. Ob upokojitvi leta 1964 je dobil v dar od delavcev LIP-a radijski sprejemnik Triglav z zlato ploščico s posvetilom. Za svoje delo je dobil tudi več nagrad oziroma odlikovanj, najvišje pa je bilo Titovo odlikovanje orden rada sa zlatnim vencem – priznanje za delo z zlatim vencem.

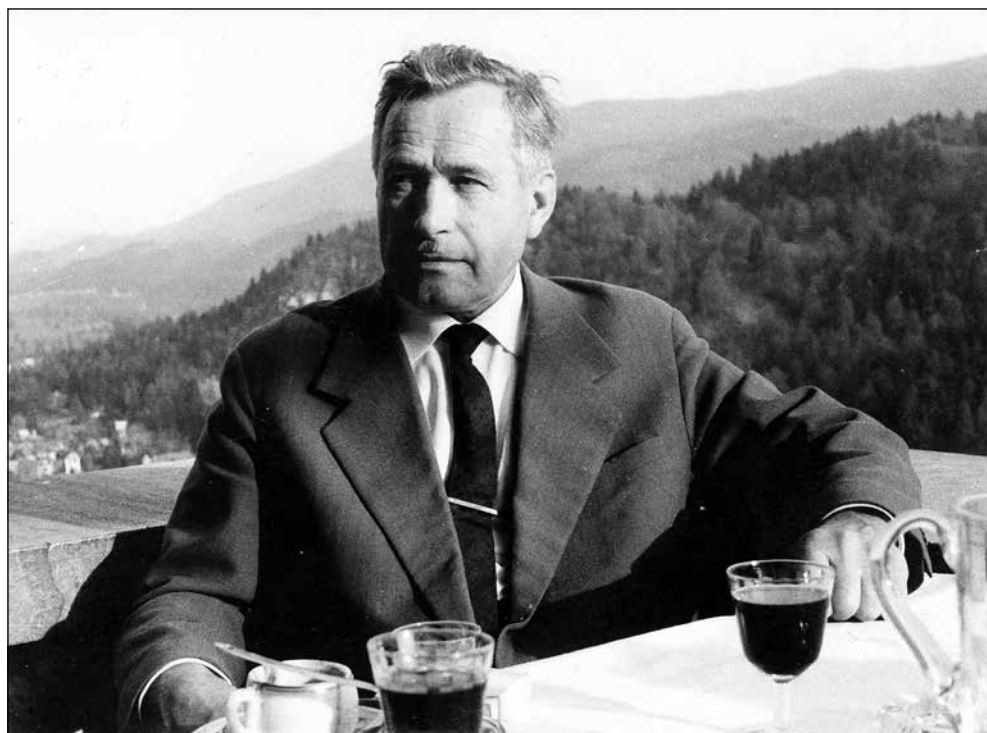
Tudi po upokojitvi je še vedno želel narediti nekaj dobrega za svoj kraj. Vključil se je v gradbeni odbor za razširitev šole v Železnikih. Skupaj z g. Petrom Polajnarjem sta izvajala nabiralno akcijo lesa v vaseh Studeno in Selca, ko je njegovo bogato in plodno življenje na velikonočno dopoldne leta 1966 prekinila smrt. Naslednji direktor je bil že imenovan po partijski liniji. To je bil Janez Šter, ki je s svojo sposobnostjo in angažiranostjo napisal novo poglavje lesarske zgodovine naše doline, in LIP je postal ALPLES.

Janez Prevc, človek, ki je napisal pomembno poglavje v zgodovini Selške doline.
Foto: arhiv družine Prevc

Priznanje človeku, ki je začel svojo poklicno pot z organizirano združeno prodajo hlodov in jo zaključil z industrijsko proizvodnjo lesnih izdelkov. Foto: Aleksander Čufar

Na hrbtni sliki iz družinskega arhiva piše: "Naš ata, direktor LIP-a." Foto: arhiv družine Prevc

Zahvala

Zahvaljujem se vsem, ki so mi pomagali s svojimi spomini obuditi podobo in življenjsko pot svojega starega očeta, predvsem:

- stricu Jančetu Prevcu in teti Marjani Pintar,*
  - dipl. ing. Jožetu Demšarju,*
  - g. Petru Polajnarju,*
  - ge. Klari in g. Tonetu Mohoriču,*
  - ge. Marici Lušina,*
  - g. Lovru Gajgarju.*
-

Viri:

Zapisniki Lesnopredelovalne zadruga (1936–1946), zgodovinski arhiv Škofja Loka.

Jože Blaznik, dipl. ing. Jože Demšar, Jernej Gortnar, Milka Šmid, Anton Tavčar, Niko Žumer,

Lesna industrija Selške doline, Selška dolina (1973).

Aleš Primožič, *Alpesovih petdeset let*, *Železne niti 2* (2005).

Janez Šter, *Nastanek in razvoj lesne industrije v Selški dolini (ob 30-letnici LIP Češnjica)*.